

dr Michał Służalec

ORCID: 0000-0002-2468-2734

e-mail: sluzalecm@gmail.com

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

Kompetencje Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wobec art. 240 k.k.

Competencies of the State Commission for the Prevention of Sexual Exploitation of Minors under the age of 15 in relation to Article 240 of the Criminal Code

Abstract

The law establishing the State Commission for Combating the Sexual Exploitation of Minors under the age of 15 has implemented a range of measures aimed at safeguarding against offenses concerning the sexual freedom and morality of minors. The Commission's particular significance is evident in relation to Article 240 of the Penal Code, which pertains to the criminal liability for not reporting certain crimes. This article discusses the importance of the Commission in relation to prosecuting offenders under Article 240 of the Penal Code, its competencies, its impact on conducting criminal proceedings in this matter, as well as positions concerning the interpretation of provisions after July 13, 2019.

Keywords: duty of reporting, the State Commission for Combating the Sexual Exploitation of Minors under the age of 15, the Commission for Pedophilia Affairs.

Streszczenie

Ustawa powołująca do życia Państwową Komisję do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 wdrożyła szereg rozwiązań odnośnie do zabezpieczenia przed przestępstwami z obszaru wolności seksualnej i obyczajności małoletnich. Szczególne znaczenie Komisji przejawia się w kontekście art. 240 k.k., tj. karalności niezawiadomienia o popełnieniu określonych przestępstw. W opracowaniu omówiono znaczenie Komisji w procesie ścigania sprawców przestępstw z art. 240 k.k., jej kompetencje, oddziaływanie na prowadzenie postępowania karnego w tym przedmiocie, jak również stanowiska odnośnie do wykładni przepisów po 13 lipca 2019 roku.

Słowa kluczowe: obowiązek denuncjacji, Państwową Komisję do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15, Komisja do spraw pedofilii.

1. Wstęp

Państwowa Komisja do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej lat 15 (dalej: Komisja) jest szczególną instytucją, której ustawowe kompetencje skupione są wokół cierpienia dzieci z uwagi na popełnione wobec nich czyny skierowane przeciwko wolności seksualnej i obyczajności¹. W celu zadośćuczynienia poczuciu społecznej sprawiedliwości może ona podejmować czynności zarówno w odniesieniu do wyjaśniania przypadków czynów zabronionych z obszaru wykorzystania seksualnego małoletnich poniżej lat 15, przeciwdziałania im, zwalczania, jak i działań edukacyjno-prewencyjnych. W tym obszarze ustawodawca w sposób istotny wyartykułował także uprawnienia Komisji w odniesieniu do obowiązku denuncjacji w myśl art. 240 k.k.² Zakres art. 240 k.k. bardzo często zestawiany jest z medialnymi twierdzeniami o „ukrywaniu” bądź „tuszowaniu” przestępstw seksualnych popełnianych wobec małoletniego poniżej lat 15 przez różne jednostki czy podmioty. Warto również skonfrontować te zarzuty z danymi, jakie ukazywały się w dotychczas opublikowanych raportach Komisji. Takie badanie pozwoli na ustalenie, czy działalność Komisji w obszarze art. 240 k.k. jest realizowana.

Obowiązek zawiadamiania o popełnieniu określonych przestępstw wynika z treści art. 240 § 1 k.k.³ Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 roku o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 wprowadza dodatkowe standardy dotyczące dopełnienia obowiązku zawiadamiania o popełnionym przestępstwie wobec Komisji. W niniejszym artykule zostaną przeanalizowane obowiązki i prawa, jakie przysługują Komisji w kontekście art. 240 k.k. Celem opracowania jest ustalenie, czy kompetencje Komisji w zakresie art. 240 k.k. są uzasadnione systemowo oraz czy stanowią one realizację zasady sprawiedliwości społecznej.

2. Obowiązek denuncjacji

Obowiązek denuncjacji stanowi szczególną formę zobowiązania ciężącego na społeczeństwie odnośnie do przekazywania informacji o popełnionym przestępstwie. Jest to element życia w duchu obywatelskim, dzięki czemu istnieje możliwość

¹ Preambuła do ustawy z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2219 ze zm.).

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.).

³ „Kto, mając wiarygodną wiadomość o karalnym przygotowaniu albo usiłowaniu lub dokonaniu czynu zabronionego określonego w art. 118, art. 118a, art. 120–124, art. 127, art. 128, art. 130, art. 134, art. 140, art. 148, art. 156, art. 163, art. 166, art. 189, art. 197 § 3 lub 4, art. 198, art. 200, art. 252 lub przestępstwa o charakterze terrorystycznym, nie zawiadamia niezwłocznie organu powołanego do ścigania przestępstw, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3”.

realnego oddziaływania organów ścigania w celu wykrywania i zwalczania przestępczości⁴. Istotne jednak pozostaje, iż obowiązek zawiadamiania uprawnionych podmiotów o możliwości popełnienia czynu zabronionego może przybierać różne typy zobowiązania – społeczny obowiązek i prawny obowiązek. Wobec przedmiotowego tematu problematyka zawiadamiania o popełnionym przestępstwie dotyczy obu typów obowiązków, ponieważ obecnie występuje odmienny stan prawny w porównaniu z tym sprzed 13 lipca 2017 roku.

Konieczność znowelizowania art. 240 k.k. związana była z międzynarodowym zobowiązaniem wynikającym z Konwencji o prawach dziecka⁵. Potrzeba zabezpieczenia małoletnich przed przemocą (oraz krzywdą) skutkowałą rozszerzeniem katalogu przestępstw odnośnie do art. 156, 189a, 197 § 3 i 4, art. 198, 200, 202 § 3–4c oraz art. 204 § 3 k.k.⁶

2.1. Społeczny obowiązek zawiadamiania o popełnionym czynie zabronionym

W przypadku czynów seksualnych popełnionych na szkodę małoletnich przed znowelizowaniem art. 240 § 1 k.k. w 2017 roku na osobach fizycznych istniał jedynie społeczny obowiązek zawiadamiania o popełnionym czynie zabronionym. Norma ta wynikała wprost z art. 304 § 1 k.p.k.⁷ W treści tego przepisu przyjęto: „Każdy, dowiedziawszy się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, ma społeczny obowiązek zawiadomić o tym prokuratora lub Policję”. W doktrynie przyjmuje się, iż dla występowania pomocy społeczeństwa w zwalczaniu przestępczości istotna pozostaje świadomość prawna obywateli. Dzięki zrozumieniu przez nich znaczenia ich udziału w kontekście przeciwdziałania czynom zabronionym możliwe jest osiągnięcie bezpieczeństwa⁸. Treść art. 304 § 1 k.p.k. nakłada ten typ obowiązku na każdą jednostkę, która dysponuje wiedzą dotyczącą możliwości popełnienia przestępstwa ściganego z urzędu⁹.

W pełni należy podzielić pogląd J. Łupińskiego, który wskazuje, iż w przypadku społecznego obowiązku zawiadamiania o popełnieniu przestępstw osoba, która kieruje informację o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu, nie musi

⁴ Zob. J. Łupiński, *Społeczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 1, s. 133.

⁵ Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r., nr 120, poz. 526).

⁶ Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, druk sejmowy nr 846, Sejm VIII kadencji, s. 10.

⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.).

⁸ K. Dudka, *Prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie a odpowiedzialność pokrzywdzonego za czyn z art. 240 k.k.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2005, R. IX, z. 1, s. 106.

⁹ A. Kania, *Społeczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie jako przykład lex imperfecta?*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2017, nr 1, s. 56–57.

samodzielnie weryfikować tych danych. Konsekwencje dotyczące zawiadamiającego mogą wystąpić, jedynie jeśli będzie on umyślnie podawać nieprawdziwe informacje odnośnie do popełnienia przestępstwa przez daną osobę¹⁰. Wówczas może kształtować się odpowiedzialność z art. 234 k.k.

Należy zgodzić się z twierdzeniem zaprezentowanym przez S. Corę: „Chodzi o to, że jeżeli zostało popełnione przestępstwo, to fakt ten istnieje w określonej rzeczywistości społecznej, jest kategorią obiektywną, niezależnie od tego, jakie skutki prawo łączy z tym zdarzeniem. Innymi słowy, jeżeli miało miejsce popełnienie przestępstwa, to faktu tego nie można relatywizować ani przez wskazanie różnych następstw prawnych związanych z danym przestępstwem, ani przez wskazanie różnic proceduralnych co do sposobu ścigania tego przestępstwa. Jeżeli zatem u podstaw decyzji ustawodawcy dotyczącej prawnej regulacji zawiadomienia o przestępstwie leży dążenie do aktywizacji postaw i zachowań społecznych w celu skuteczniejszego wykrywania i zwalczania przestępczości, to sprawą pierwszoplanową jest zgłoszenie do organów ścigania doniesienia o przestępstwie. Doniesienie ma bowiem jeden cel: jest nim dążenie do ujawnienia przestępstwa i wykrycia sprawcy”¹¹. Powyższe w pełni oddaje znaczenie, jakie niesie ze sobą informowanie właściwych organów o popełnieniu przestępstwa. Dzięki aktywnej postawie społeczności uprawnione instytucje mają możliwość podejmowania działań w celu wyjaśnienia, czy określone przestępstwo zostało popełnione. Ta aktywizacja społeczna w odniesieniu do przestępstw wpływa nie tylko na ewentualną represję wobec sprawcy czynu, ale także na aspekty prewencyjne. Społeczny wkład w obowiązek denuncjacji może doprowadzić do zmniejszenia liczby popełnianych czynów zabronionych, a przede wszystkim do zwiększenia ich wykrywalności. Sąd Najwyższy podkreśla, iż zawiadamianie o popełnieniu przestępstwa w myśl art. 304 § 1 k.p.k. winno być społecznie aprobowane¹². W zakresie społecznego obowiązku nie istnieje żadna sankcja dotycząca jego niedopełnienia (chyba że przestępstwo znajduje się w katalogu czynów zabronionych z art. 240 § 1 k.k. – wówczas jest to obowiązek prawny)¹³. Jeszcze inaczej kształtuje się kwestia obowiązku prawnego spoczywającego na instytucjach państwowych i samorządowych, które w związku ze swą działalnością dowiedziały się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Brak podjęcia czynności przez określony organ może skutkować odpowiedzialnością z art. 231 k.k.¹⁴

¹⁰ J. Łupiński, *Społeczny obowiązek...*, *op.cit.*, s. 140.

¹¹ S. Cora, *Zawiadomienie o przestępstwie* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. X: *Postępowanie przygotowawcze*, red. P. Hofmański, R.A. Stefański, Warszawa 2016, s. 607–608.

¹² Postanowienie SN z dnia 6 czerwca 2018 r., SDI 20/18, LEX nr 2511989.

¹³ M. Kurowski [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. I: *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2023, art. 304.

¹⁴ M. Pietkiewicz, B. Urbańska, *Karnoprawna ocena postępowania o zamówienie*, „Monitor Zamówień Publicznych” 2017, nr 8, s. 17–22.

2.2. Obowiązek denuncjacji przed i po 13 lipca 2017 roku – stanowisko Komisji vs. stanowisko Prokuratury Krajowej

Szczególne znaczenie w kontekście karalności za niezawiadomienie o popełnieniu przestępstwa dotyczącego czynów zabronionych o charakterze seksualnym na szkodę małoletniego pojawiło się z chwilą nowelizacji art. 240 § 1 k.k. w 2017 roku. Od tego czasu rozszerzono katalog przestępstw, wobec których zachodzi już nie tylko społeczny, ale także prawny obowiązek informowania o ich popełnieniu w razie posiadania wiarygodnej informacji.

W kontekście Komisji pojawił się szczególny aspekt odnośnie do możliwości ścigania sprawców przestępstwa z art. 240 k.k. po wejściu w życie nowelizacji z 13 lipca 2017 roku w razie posiadania informacji sprzed tego okresu. Komisja przyjęła stanowisko, iż w takiej sytuacji osoba posiadająca określoną wiedzę winna dokonać zgłoszenia „bez zwłoki po powstaniu obowiązku powiadomienia”¹⁵. Zdaniem Komisji chwila aktualizacji odpowiedzialności z art. 240 k.k. wyznacza konieczność wyrażoną w formie obowiązku do działania od tego momentu. Wydaje się, iż pogląd ten jest w pełni uzasadniony.

Inne zdanie w tym zakresie było prezentowane przez Prokuraturę Krajową. Jak wynika z Drugiego Raportu Komisji, Prokuratura Krajowa poinformowała Komisję, iż „art. 240 § 1 k.k. może stanowić podstawę odpowiedzialności karnej wyłącznie tych osób, które uzyskały wiarygodną wiadomość o popełnieniu wymienionego w jego treści czynu zabronionego po wejściu w życie nowelizacji tego przepisu”¹⁶. Tym samym zdaniem Prokuratury uzyskanie wiedzy o popełnionym przestępstwie przed 13 lipca 2017 rokiem wyklucza możliwość pociągnięcia do odpowiedzialności za brak działania w kontekście wypełnienia obowiązku denuncjacyjnego po tej dacie. Nie sposób jednak przyjąć, iż zaniechanie jednostki posiadającej wiedzę o popełnionym przestępstwie przed wyznaczoną na skutek nowelizacji art. 240 k.k. datą jest jakkolwiek uzasadnione systemowo po tym terminie. Skoro podmiot posiada wiedzę pozyskaną przed 13 lipca 2017 roku o popełnieniu przestępstwa z katalogu czynów zabronionych określonych w art. 240 § 1 k.k., to powinien on niezwłocznie po powstaniu obowiązku w myśl znowelizowanego przepisu dopełnić ciężącego na nim zobowiązania. Należy również pamiętać, jaki cel niesie ze sobą prawny obowiązek denuncjacji w kontekście zabezpieczenia dobra małoletnich.

W tym wymiarze niewątpliwie pojawiło się istotne zagadnienie prawne, które zostało też poddane pod rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego. Opowiedział się on za koniecznością stosowania sankcji z art. 240 k.k. także wobec osób, które uzyskały wiedzę o przestępstwie przed datą obowiązywania nowego brzmienia art. 240 k.k.

¹⁵ *Drugi Raport Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15*, Warszawa 2022, <https://pkdp.gov.pl/wp-content/uploads/2022/12/raport-drugi-www-1.pdf> [dostęp: 6.08.2023], s. 23.

¹⁶ *Ibidem*, s. 25.

i nie powiadomiły odpowiednich organów o tym fakcie bez zbędnej zwłoki po 13 lipca 2017 roku. Sąd Najwyższy, analizując przedmiotowy zakres, wskazał, iż termin „niezwłocznie” należy odnosić do daty 13 lipca 2017 roku. Wobec tego od tego czasu biegł termin na dokonanie zawiadomienia o przestępstwie, o którym określona osoba posiadała już uprzednio wiarygodną informację. Sąd Najwyższy w dokonanej analizie podjął uchwałę: „Użyty w art. 240 § 1 k.k. zwrot «mając wiarygodną wiadomość» należy rozumieć jako stan wiedzy podmiotu tego czynu w chwili jego popełnienia; termin «niezwłocznie» odnosi się nie do czasu powzięcia informacji o czynie zabronionym dodanym do katalogu przestępstw wymienionych w art. 240 § 1 k.k. przez ustawę z dnia 23 marca 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2017 r. poz. 773), ale do momentu, w którym zaktualizował się obowiązek denuncjacji, co nastąpiło w dniu 13 lipca 2017 r.; jedyną czynność sprawczą czynu zabronionego z art. 240 § 1 k.k. określa czasownik «nie zawiadamia»”¹⁷.

Z pełną stanowczością należy zgodzić się z wykładnią dokonaną przez Sąd Najwyższy oraz argumentami, jakie zostały przez niego przywołane. Znaczenia nabiera, iż w niniejszym układzie nie można przyjąć, iż dochodzi do naruszenia zasady *lex retro non agit*, ponieważ obowiązek stał się aktualny dopiero od 13 lipca 2017 roku, a nie wstecz. Nie zachodzi zatem karalność za popełnienie tego przestępstwa z zaniechania przed 13 lipca 2017 roku. Bieg terminu na dokonanie zawiadomienia w kontekście obowiązku prawnego, a nie tylko społecznego, rozpoczął się właśnie od tej daty. Ważny jest również cel, jaki ma pomóc osiągnąć analizowany przepis, gdyż jest to forma nie tylko „zadośćuczynienia” krzywdom, jakich doznali małoletni, ale także działanie, które ma wyrzucić skutek na sprawcach takich czynów¹⁸.

3. Kompetencje Komisji w obszarze art. 240 k.k.

Komisja mimo przyznania jej szeregu kompetencji w obszarze wyjaśniania i przeciwdziałania przestępstwom seksualnym wyrządzonym małoletnim poniżej lat 15 nie ma uprawnień do samodzielnego prowadzenia postępowania przygotowawczego w toku postępowania karnego. W żadnym z przepisów nie sposób odnaleźć także, iż ma ona status oskarżyciela publicznego – w ustawie wprost wskazano, iż po spełnieniu szczególnych warunków może działać na prawach oskarżyciela posiłkowego (art. 25 ust. 1 pkt 2 ustawy z 2019 roku). Wobec tego

¹⁷ Uchwała SN z dnia 1 lipca 2022 r., I KZP 5/22, OSNK 2022, nr 9, poz. 32.

¹⁸ *Ibidem*. Zob. też: A. Wilk, *Skutki nowelizacji art. 240 k.k. dla odpowiedzialności karnej za niezawiadomienie o przestępstwach seksualnych. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego – Izba Karno z dnia 1 lipca 2022 r., I KZP 5/22*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 1, s. 43–59.

zachodzi zasadnicze pytanie, jakie znaczenie dla wyjaśniania i przeciwdziałania takim przestępstwom ma udział Komisji w kontekście art. 240 k.k.?

W tym zakresie w pierwszej kolejności należy wskazać, iż Komisja, podobnie jak każda osoba fizyczna, ma obowiązek zawiadamiania o możliwości popełnienia przestępstwa wskazanego w treści art. 240 k.k. Jak już wspomniano, obowiązek denuncjacji od 2017 roku wobec czynów określonych w art. 240 § 1 k.k. nie ma już społecznego charakteru, ale każdy, wobec kogo spełniają się przesłanki w kontekście wiedzy o czynie, jest obowiązany, pod groźbą kary, do poinformowania stosownych organów o tym fakcie.

Kluczowe znaczenie Komisji w kontekście art. 240 k.k. odnaleźć można już w art. 3 ust. 2 pkt 1 ppkt b ustawy z 2019 roku, ponieważ do jej zadań dotyczących zapewniania niezwłocznej reakcji organów państwa oraz organizacji i podmiotów w zakresie zwalczania przestępstw popełnionych na szkodę małoletniego poniżej lat 15 należy zawiadamianie organów o popełnieniu przestępstwa z art. 240 § 1 k.k. Tym samym działalność Komisji w tym obszarze może być utożsamiana z kilkoma celami, w szczególności przyspieszenia i zwiększenia wykrywalności przestępstw.

Komisja mimo pozyskania danych odnośnie do art. 240 k.k. nie posiada kompetencji organu ścigania w ramach postępowania karnego. Prowadzenie przez Komisję postępowania wyjaśniającego w obszarze jej działania może jednak wpłynąć na usprawnienie postępowania przygotowawczego oraz szybsze zabezpieczenie i zgromadzenie materiału dowodowego, który może być przydatny do podejmowania dalszych czynności w ramach postępowania karnego.

Istotna kompetencja, która rozciąga się także na osoby trzecie, dotycząca możliwości zwolnienia się z odpowiedzialności z art. 240 k.k., wyartykułowana została w treści art. 22 ustawy z 2019 roku. Prawodawca, zasadnie kierując się celem, dla którego została powołana Komisja, przyjął, iż przekazanie Komisji informacji o możliwości popełnienia przestępstwa jest traktowane jako równoznaczne z zawiadomieniem organu powołanego do ścigania (art. 22 ust. 2 ustawy z 2019 roku). Znamienne dla osoby składającej zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa jest doprecyzowanie przez ustawodawcę formy, jaka może być przybrana w celu zadośćuczynienia przekazywaniu informacji do Komisji. W treści art. 21 ust. 1 ustawy z 2019 roku przyjęto, iż możliwe jest dokonanie takiego zgłoszenia zarówno pisemnie, ustnie do protokołu, jak i za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej. Ta ostatnia forma może w znacznej mierze wpłynąć na podejmowanie decyzji odnośnie do dokonywanych zgłoszeń, co wynika nie tylko z postępującej elektronicznej społeczności, ale przede wszystkim możliwości podjęcia czynności niezwłocznie przy poczuciu większego komfortu dla osoby zawiadamiającej. Doprecyzowanie sposobów kierowania zgłoszenia do Komisji nie wyłącza jednak konieczności dookreślenia podstawowych danych, które winny znaleźć się w takiej czynności. W treści muszą być wskazane: okoliczności

zdarzenia, czas, miejsce, potencjalny sprawca, pokrzywdzony, podmioty, które miały obowiązek denuncjacji (art. 21 ust. 3 ustawy z 2019 roku), imię i nazwisko zgłaszającego, jego adres zamieszkania bądź adres do korespondencji oraz podpis (art. 21 ust. 4 ustawy z 2019 roku). W tym wymiarze problematyczne może stawać się umieszczenie podpisu pod zgłoszeniem kierowanym w formie elektronicznej, nie doprecyzowano bowiem, czy takie zgłoszenie powinno być podpisane własnoręcznie (tj. wydrukowane, podpisane, zeskanowane i w taki sposób dołączone), czy za pośrednictwem specjalnego podpisu, czy też wystarczające będzie umieszczenie imienia i nazwiska jako dopisku pod treścią wiadomości elektronicznej. Wydaje się przy tym, iż niezależnie od przyjętych wymagań Komisja ma obowiązek podejmowania czynności bez względu na wykładnię dotyczącą podpisu, ponieważ wezwanie osoby zawiadamiającej na przesłuchanie przed Komisją oraz potwierdzenie tych danych może konwalidować tę czynność. Podobne wnioski można wysnuć także z treści art. 23a ust. 2 ustawy z 2019 roku, gdyż pozostawienie zgłoszenia bez rozpoznania nie może nastąpić przed wezwaniem zgłaszającego do uzupełnienia zgłoszenia o żądania lub informacje umożliwiające nadanie zgłoszeniu dalszego biegu, w terminie nie krótszym niż 14 dni od dnia doręczenia osobie zgłaszającej wezwania do uzupełnienia braków w zgłoszeniu. Aby nie doszło do ziszczenia się znamion przestępstwa z art. 240 k.k., wydaje się być wystarczające złożenie zawiadomienia także bez fizycznego podpisu – jeśli odbywa się to za pośrednictwem komunikacji elektronicznej, organy powinny bowiem podjąć działania w celu należytego wyjaśnienia sprawy.

Należy pozytywnie ocenić taki zabieg legislacyjny dotyczący warunków zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa, poczynionego na rzecz Komisji, ponieważ jego występowanie usprawni rzeczywistą realizację wyznaczonych dla niej zadań.

Komisja, uzyskując stosowne informacje, samodzielnie przekazuje na rzecz właściwego prokuratora zgłoszenie, jakie zostało wobec niej wystosowane. Czynność ta winna być dokonana niezwłocznie. Nie oznacza to jednak, iż Komisja jest obowiązana przedkładać informacje na temat każdego zgłoszenia. W razie podjęcia przez Komisję uchwały w przedmiocie oczywistej bezzasadności zgłoszenia nie nastąpi przekazanie danych do właściwego prokuratora. W okresie sprawozdawczym Drugiego Raportu Komisji, tj. lipiec 2021 roku – lipiec 2022 roku, Komisja podjęła dwie uchwały o oczywistej bezzasadności zgłoszenia¹⁹.

Istotne w obszarze analizowanego zagadnienia pozostaje także to, iż często dochodzi do sytuacji, gdy w sprawie wydane zostało prawomocne orzeczenie o odmowie wszczęcia albo o umorzeniu postępowania ze względu na przedawnienie karalności. Wówczas organy postępowania nie mogą prowadzić żadnych czynności. Nie oznacza to jednak, iż Komisja również musi zaniechać czynności. W takiej sytuacji może ona zwrócić się bezpośrednio do właściwej prokuratury

---

¹⁹ *Drugi Raport...*, s. 61.

lub właściwego sądu o przekazanie jej sprawy wraz z aktami sprawy (art. 22 ust. 3 ustawy z 2019 roku). Może wówczas przeprowadzić własne postępowanie wyjaśniające, które nie będzie już związane z odpowiedzialnością karną.

Co więcej, Komisja poza możliwością inicjowania postępowania karnego może oddziaływać także na inne sfery, tj. przekazywać informacje do organów i podmiotów w celu wszczęcia odpowiedniego postępowania, w tym postępowania dyscyplinarnego (art. 3 ust. 3 ustawy z 2019 roku).

Jak wynika z Drugiego Raportu, obecnie prowadzone jest 41 spraw z obszaru przestępstwa niezawiadomienia, tj. art. 240 § 1 k.k.²⁰

4. Odpowiedzialność za fałszywe zawiadomienie Komisji o popełnieniu czynu zabronionego z art. 240 k.k.

Wraz z przyjęciem ustawy z 2019 roku do polskiego systemu prawa wdrożono nowy typ przestępstwa – fałszywe zawiadomienie Komisji o popełnieniu czynu z 240 k.k. (art. 41 ustawy z 2019 roku). Przestępstwo to należy do powszechnych i może je popełnić każdy. Jest ono ścigane z oskarżenia publicznego. Jest to przestępstwo z działania. Może być popełnione tylko umyślnie w zamiarze bezpośrednim.

Za przedmiot ochrony, podobnie jak przy art. 240 k.k., można uznać ochronę wymiaru sprawiedliwości²¹. Wprawdzie nie można przyjąć, iż Komisja stanowi reprezentanta wymiaru sprawiedliwości, jednak w sposób istotny oddziałuje na niego, w szczególności w obszarze niezwłocznego zawiadamiania właściwego prokuratora po uzyskaniu informacji w myśl art. 21 ustawy z 2019 roku²². Z treści analizowanego przepisu jednoznacznie wynika, iż osoba zawiadamiająca o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 240 k.k. posiada wiedzę, że czyn zabroniony z katalogu art. 1 k.k. nie został popełniony. Tym samym działa ona z zamiarem, aby określona osoba podniosła odpowiedzialność za niedopełnienie obowiązku denuncjacji. Przestępstwo jest sankcjonowane karą do 2 lat pozbawienia wolności, karą ograniczenia wolności i grzywną.

Wydaje się, iż zabieg ustawodawcy w kontekście art. 41 ustawy z 2019 roku jest w pełni uzasadniony. Dzięki temu podkreślono istotny charakter Komisji jako podmiotu uprawnionego do działań w obszarze przestępstw seksualnych oraz oddziaływanie na rzecz osób, które miałyby działać niejako „na złość” podmiotom, które miałyby rzekomo nie zawiadomić o przestępstwie.

²⁰ *Ibidem*, s. 69.

²¹ Por. M. Mozgawa [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023, art. 240.

²² Zob. analizę statusu Komisji sprzed nowelizacji z 2023 r.: M. Klimaszewski, *Pozycja ustrojowa Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15*, „Resocjalizacja Polska” 2020, nr 1.

5. Podsumowanie

Już samo powołanie Komisji wdrożyło nowe standardy w stosunku do wykrywalności popełnionych przestępstw przeciwko małoletniemu poniżej lat 15 w kontekście czynów zabronionych o charakterze seksualnym. Znaczenia nabiera także zakres oddziaływania społecznego, jakie ma ze sobą nieść ta instytucja. Jej byt w systemie prawnym wydaje się być w pełni uzasadniony, zaś przyznanie Komisji szeregu kompetencji w obszarze art. 240 k.k. stanowi istotny krok w stronę wykrywalności przestępstw z obszaru niedopełnienia obowiązku denuncjacji. Nie bez znaczenia pozostaje także oddziaływanie w celu ukształtowania świadomości społecznej, iż nie tylko występuje społeczny obowiązek zawiadamiania o popełnionych przestępstwach, ale przede wszystkim zaniechanie może stanowić podstawę do pociągnięcia bierniej jednostki do odpowiedzialności karnej.

Znaczenie Komisji w kontekście art. 240 k.k. przejawia się nie tylko w przyjmowaniu przez nią zawiadomień o możliwości popełnienia przestępstwa, ale również w podejmowaniu przez nią działań mających na celu wykrywanie braku realizacji tego obowiązku. Dzięki swoim instrumentom w postaci możliwości prowadzenia postępowania wyjaśniającego Komisja przed przekazaniem zawiadomienia do właściwego prokuratora może podjąć działania w celu ustalenia, czy zawiadomienie jest zasadne. Poprzez prowadzenie czynności wyjaśniających Komisja może także samodzielnie dotrzeć do informacji wobec braku dopełnienia obowiązku denuncjacji. W konsekwencji posiada uprawnienie do zawiadomienia prokuratury o możliwości popełnienia przestępstwa z art. 240 k.k. Istotnym ukłonem wobec Komisji jest podkreślenie jej znaczenia w systemie prawnym poprzez przyjęcie przez ustawodawcę art. 41 ustawy z 2019 roku.

Bibliografia

- Cora S., *Zawiadomienie o przestępstwie* [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. X: *Postępowanie przygotowawcze*, red. P. Hofmański, R.A. Stefański, Warszawa 2016.
- Dudka K., *Prawny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie a odpowiedzialność pokrzywdzonego za czyn z art. 240 k.k.*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 2005, R. IX, z. 1.
- Kania A., *Spoleczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie jako przykład lex imperfecta?*, „Opolskie Studia Administracyjno-Prawne” 2017, nr 1.
- Klimaszewski M., *Pozycja ustrojowa Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15*, „Resocjalizacja Polska” 2020, nr 1.
- Kurowski M. [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. I: *Komentarz aktualizowany*, red. D. Świecki, LEX/el. 2023.
- Lupiński J., *Spoleczny obowiązek zawiadomienia o przestępstwie*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 1.
- Mozgawa M. [w:] M. Budyn-Kulik, P. Kozłowska-Kalisz, M. Kulik, M. Mozgawa, *Kodeks karny. Komentarz aktualizowany*, LEX/el. 2023.

Pietkiewicz M., Urbańska B., *Karnoprawna ocena postępowania o zamówienie*, „Monitor Zamówień Publicznych” 2017, nr 8.

Wilk A., *Skutki nowelizacji art. 240 k.k. dla odpowiedzialności karnej za niezawiadomienie o przestępstwach seksualnych. Głosa do uchwały Sądu Najwyższego – Izba Karna z dnia 1 lipca 2022 r., I KZP 5/22*, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2023, nr 1.

Akty prawne

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r., poz. 1375 ze zm.).

Ustawa z dnia 30 sierpnia 2019 r. o Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15 (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r., poz. 2219 ze zm.).

Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. z 1991 r., nr 120, poz. 526).

Orzecznictwo

Uchwała SN z dnia 1 lipca 2022 r., I KZP 5/22, OSNK 2022, nr 9, poz. 32.

Postanowienie SN z dnia 6 czerwca 2018 r., SDI 20/18, LEX nr 2511989.

Inne źródła

Drugi Raport Państwowej Komisji do spraw wyjaśniania przypadków czynności skierowanych przeciwko wolności seksualnej i obyczajności wobec małoletniego poniżej lat 15, Warszawa 2022, <https://pkdp.gov.pl/wp-content/uploads/2022/12/raport-drugi-www-1.pdf> [dostęp: 6.08.2023].

Uzasadnienie projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny oraz ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, druk sejmowy nr 846, Sejm VIII kadencji.